

A. G. Nathorst: Två somrar i norra ishafvet.

Kung Karls Land, Spetsbergens kringsegling, Spanande efter Andrée i nordöstra Grönland. Stockholm 1601.

Geografisk Tidsskrift, Bind 16 (1901)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0016-PDF/gto_0016_67693.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=67693>

pdf genereret den : 22/5-2008

senere Undersøgelse; rimeligvis ville begge have Originalformer at opvise. Størst synes mig Uoverensstemmelserne mellem dem at være for Steds- og Retningsbetegnelsernes Vedkommende, hvad der sandsynligvis hænger sammen med disse Folks udstrakte Vandringer.

Forfatteren af denne Grammatik bekræfter, hvad allerede Rink havde faaet Meddelelse om, og senere E. W. Nelson i Begyndelsen af sit Værk om Eskimoerne omkring Beringstrædet udførligere har gjort Rede for: At der langs disse Kyster, ligesom f. Ex. i Grønland, gjør sig Dialektforskjelligheder gjældende fra Sted til Sted. Især er der i Norton Bay en skarpere Grænse mellem de nordligeres og de sydligeres Sprog. En særlig Afdeling udgjør Point Barrow Eskimoerne, der ere de nordligst boende Mennesker i Aljaska (70° til 72° n. Br.). Ovre paa den asiatiske Side mellem East Cap og Plover Bay og paa Øerne i Beringstrædet, f. Ex. St. Lawrence Island, tales der ogsaa Eskimoisk, men i særligt afvigende Dialekter. Aljaskeskimoerne opnaa først efter nogen Tilvænnen at forstaa dem. Rimeligvis er Sproget ved de yderste Grænser iblandet fremmede Elementer fra Nabo-sprogene.

En særlig Interesse knytter sig til de i Værkets Slutning anførte eskimoiske Fortællinger i Originalsproget, saavel som til de derefter følgende Oplysninger om Aljaskaeskimoernes Liv, Boliger og forskjellige Kulturforhold. Forskere af dette vanskeligt tilgængelige Sprog og af disse først i den nyeste Tid nærmere undersøgte Mennesker maa være Forf. taknemmelige for hans omfangsrige Samling af nye Oplysninger, baade om Sproget og Menneskelivet, saaledes som begge disse Elementer findes i stadig indbyrdes Vexelvirkning, selv under saa høje Bredegrader som paa disse afsides og barske Kyster.

William Thalbitzer, cand. mag.

A. G. Nathorst: Två somrar i norra ishafvet. Kung Karls Land, Spetsbergens kringsegling, Spanande efter Andrée i nordöstra Grönland. Stockholm 1901.

Professor *A. G. Nathorst* har i to anseelige Bind, prydede med talrige og fortrinlige Illustrationer og smukke Kort, skildret sine to Expeditioner med „Antarctic“ i 1898 og 1899. At denne fremragende Naturforsker i sjælden Grad ejer Evne til at popularisere Videnskabens Resultater, har man længe vidst; at han er den glødende Naturelsker, den ivrige Jæger, har man ofte tidligere erfaret, og dog imponeres Læseren mangan Gang ved Skildringens Skjønhed og ved den umiddelbare Naturligdom, der saa ofte lyser frem af Forfatterens Ord. Man læser denne Bog med en sjælden Tryghedsfølelse; faa eller ingen forener som Prof. *Nathorst* Geologens, Botanikerens og Zoologens Viden.

1898. Allerede i 1870, da *Nathorst* som ung Student var paa Spitzbergen, fattede han den Plan at undersøge Kong Karls Land; først i 1898 lykkedes det ham at udføre Planen. D. 25. Maj gik Expeditionen fra Göteborg, og efter et Ophold paa Beeren Eiland,

hvilket benyttedes til at kortlægge og undersøge Øen, gik Rejsen til Spitzbergen. Storfjorden naaedes Maanedagen efter Afrejsen fra Göteborg. Her fandtes gode, tertiære Planteforsteninger. Med særlig Nydelse læser man Skildringen af Spitzbergens Forhistorie, som den fremgaar af de rige Forsteningsfund, og yderst fornøjelig er Beretningen om, hvorledes Spitzbergens første „skalbaggar“, en lille Rovbille og en Mariehøne, blev fundne i Isfjorden.

D. 4. August naaedes Kong Karls Land, der viste sig at bestaa af 3 Øer: Svenske Forland, Kong Karls Ø og Abels Ø. Kortlægningen og Undersøgelsen af disse Øer var Expeditionens Hovedopgave og blev i fuldeste Maal udført; et gammelt kartografisk Strids-spørgsmaal blev herved bragt ud af Verden. I geologisk Henseende var Kong Karls Land tidligere saa godt som ukjendt; man vidste kun, at der fandtes Basalt (eller en anden vulkansk Bjergart), og der var samlet et Stykke forkislet Træ her. Nu fandt man under Basalten en Mængde forsteningsførende Bjergarter, fra mellemste Jura til nederste Kridt, og Kong Karls Land viser sig saaledes som et interessant Forbindelsesled mellem Spitzbergen og Franz Josefs Land. Det bør ogsaa nævnes, at der fandtes Beviser for, at Havet efter Istiden har staaet mindst 218 m. højere end nu. Den botaniske Undersøgelse gav ligeledes udmærkede Resultater; af stor Interesse var navnlig Vegetationen paa nogle store Flyvesand-Strækninger ved Kap Weissenfels.

Paa Kong Karls Land opholdt Expeditionen sig til d. 17. Maj; allerede d. 18. saas Giles Land (Hvide Ø), som maa være af betagende Skjønhed. „Vidunderligt var det Billede, der oprulledes for vore Øjne. Vi havde for os en blændende hvid Ø, hvalvet som et Skjold, udelukkende dannet af snedækt Gletscheris, der ved Stranden dannede en lodret afskaaren Isvæg. Ikke en eneste Bjergtop hævede sig over Isdækket, Øen var blændende hvid fra Top til Fod; det var som et Glimt af det antarktiske Kontinent i Miniatur.“ Paa to Steder gjorde Expeditionen Landgang her.

Derpaa gik Turen, efter Landgang paa Karl XII Ø, ned langs Vestkysten af Spitzbergen og derfra hjem.

1899. D. 20. Maj gik *Nathorst* atter paa Langfart med „Antarctic“, denne Gang til det nordøstlige Grønland. Expeditionens Hovedformaal: at finde *Andrée* eller dog Spor efter ham blev, som bekjendt, ikke naaet, men i saa mange andre Henseender blev denne Expedition af allerstørste Vigtighed for vort Kjendskab til Østgrønlands Geografi og Naturhistorie. Og — som *Nathorst* selv siger — Sverrig har i alt Fald ved at udsende denne Expedition vist, at det ikke veg tilbage for nogle Opofrelser, naar det gjaldt at bringe Klarhed i det Mørke, der hviler over de djærve Ballonfareres Skjæbne, og om muligt bringe dem Hjælp. Alene dette Vidnesbyrd, mener *Nathorst* med Rette, er de Omkostninger og det Arbejde værd, som blev anvendt paa Expeditionen, selv om der ikke var opnaaet andre Resultater.

Efter et længere Ophold paa Jan Mayen kom

Expeditionen allerede d. 2. Juli ind til Kysten gennem Drivisbæltet. I Løbet af Juli og August udførtes et beundringsværdigt Arbejde paa Grønlands Østkyst mellem c. 70° og 75° n. Br.

Det vældige, stærkt forgrenede Fjordsystem Kong Oscars Fjord, der staar i Forbindelse med Frants Josefs Fjord, blev kortlagt ind til sine inderste Forgreninger. En Mængde ypperlige Billeder i Texten give et godt Indtryk af disse pragtfulde Fjorde, der paa Grund af Kysternes geologiske Bygning saa meget afvige fra de almindelige grønlandske Fjorde. Over den nordligste Del af Hurry Inlet blev der ligeledes optaget et Specialkort.

Af største Betydning var Opdagelsen af Aflejringer fra Silur- og Devonperioden; Silurlag vare tidligere kjendte fra Vestgrønland Nord for 80° n. Br.; sikre devoniske Lag kjendtes ikke fra Grønland; i den nordlige Del af Hurry Inlet iagttoges ligeledes nye Formationer, der maaske maa henføres til Keuper.

Med særlig Interesse læser man Afsnittene om Moskusoxerne, om deres Liv og Færden, om Jagten paa disse mærkelige, antediluvianske Dyr, og om den hvide Polarulv, der blev opdaget her af Expeditionen og som synes næsten at have udryddet Rensdyr og Ræv fra disse Egne, hvor de tidligere forekom i Mængde.

Nathorst kommer til det Resultat, at Moskusoxen ikke har levet i det nordlige Østgrønland samtidig med Eskimoerne; enkelte Fund syntes dog at tyde paa, at Dyret i en fjern Fortid havde levet her, men saa for en Tid var forsvundet, hvorefter det atter i de sidste 70—80 Aar tiltog i Antal. I Østgrønlands-Eskimoernes Kjøkkenmøddinger har man aldrig fundet Rester af Moskusoxen. Nathorst gjør endvidere opmærksom paa, at Moskusoxen maa være et udmærket Dyr at domesticere; Vinterulden er fortrinligt egnet til Vævning, og Huden er ligeledes særdeles værdifuld. Paa hans og Konservator *Kolthoff's* Foranstaltning bliver der nu i det nordlige Sverrig gjort et interessant Forsøg paa at domesticere fem Kalve.

Af vigtige botaniske Fund maa nævnes en ny, ejendommelig Varietæt af *Saxifraga oppositifolia*, var. *Nathorsti* Dusén, den for Grønland nye *Draba repens* og den sjældne Græsart *Pleuropogon Sabinei*.

Professor Nathorst's Expeditioner ere to glimrende Led i den lange Kjæde af svenske, videnskabelige Polarexpeditioner, der have bragt Geografien og Naturvidenskaben saa mange og ofte saa overraskende Resultater — og denne hans Rejseberetning vil altid ved sin Form, sit Indhold og sit rige Billedstof hævde sig en fremragende Plads i den arktiske Litteratur.

N. Hartz.

Die Stabkarten der Marshall-Insulaner. Von A. Schück. Hamburg 1902.

„Stabkarten“ er det tyske Navn for de „Kort“, som Beboerne af Marschall-Øerne benytte paa deres Sejlads mellem Øerne. Det kan paa Dansk vistnok bedst oversættes ved „Pindekort“, idet de bestaa af en Ramme, i hvilken der er udspændt et System af Pinde, af hvilke nogle angive Dønningernes Retning, medens andre kun tjene til at befæste smaa Muslingeskaller paa. Disse Muslingeskaller forestille Øerne og angive disses indbyrdes Beliggenhed. Ved Hjælp af Pindene, der angive Dønningerne, hvilke i disse Egne staa meget konstant, kan Kanoføreren da se, hvorledes Kanoen skal styres i Forhold til Dønningerne for at komme fra den ene Ø til den anden. Dette er i Hovedtrækkene Principet for Pindekortene, der ere konstruerede efter Kanoførernes Erfaringer i Praxis og derfor nærmest maa opfattes som et Hjælpemiddel for Hukommelsen, og som ikke uden særlig Forklaring kunne anvendes af andre end dem, der har lavet Kortene.

Kaptajn Schück har i sin Bog samlet og beskrevet alle til Dato kjendte Pindekort, der findes i Museer i Evropa og Amerika. Han deler dem i tre Hovedklasser, nemlig: Undervisningskort, Oversigtskort over hele Øgruppen og Specialkort over Dele af denne. Kortene have været omtalte tidligere i forskjellige Afhandlinger, men for første Gang foreligger der nu en samlet Beskrivelse af disse interessante etnografiske Gjenstande, der vel snart ville forsvinde i selve deres Hjemsted; thi Marschall-Øboerne have nu af Evropæerne lært at benytte Kompasset og almindelige Søkort.

H. Ravn.

Mindre Meddelelser.

Danske Expeditioner til Grønland. For Statens Midler afsender „Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland“ i Aar følgende to Expeditioner:

Mag. sc. *Morten Porøild* med mag. sc. *Aug. Krogh* som Assistent afrejse i Slutningen af April til Nord-Grønland for at foretage botaniske og plantegeografiske Undersøgelser paa Disko Øen, og

Dr. phil. *M. C. Engell* med Premierløjtnant i Hæren *H. F. Schørring* som Assistent afrejse i Begyndelsen af Maj til Disko Fjorden for at foretage glacialgeologiske Undersøgelser ved Jakobshavn Isfjord og Syd efter langs Isranden.

Begge disse Expeditioner vende hjem til Efteraaret.

For private Midler afrejse Forfatteren, cand. phil. *L. Mylius Erichsen*, Maleren, Løjtnant Greve *Harald Moltke* og stud. mag. *Knud Rasmussen* midt i Juni for under en halvandetaarig Rejse i Grønland at studere Folk, Erhvervsforhold og Natur. Man vil i Hundeslæder og Konebaade berejse, dels hele Grønlands kortlagte Vestkyst til omtr. 74° n. Br., dels herfra trænge frem langs den hidtil ubetraadte Kyststrækning af Melville Bugten op til Kap York og videre nordpaa til Peary's første Overvintringsblads.